

ביקורות ספרים

פתח דבר

מדור הספרים של הגיליון הנוכחי מיוחד למנגנונים הפוליטיים והתרבותיים שמובילים לאי שוויון, לדחיקה לשוליים ולהדרה של קבוצות בישראל. העיסוק בנושא שייך באופן קלאסי לגישה הביקורתית, ואכן, הן הספרים והן הסקירות המוצגים במדור מנהלים דיאלוג עם זרם זה בסוציולוגיה. כך אנו נחשפים ליתרונות של פרדיגמה זו ולפוטנציאל הטמון בה מחד גיסא, ולמגבלותיה ונקודות העיוורון שלה מאידך גיסא.

את הספרים שנסקרו אפשר לחלק לשלוש קבוצות. הראשונה עוסקת במישרין בקבוצות המודרות. הספרים בקבוצה זו בוחנים את היחס השלילי והמכפיף כלפי קטגוריות חברתיות (גזענות בישראל בעריכת יהודה שנהב ויוסי יונה), עוסקים בחוויה של שייכות לקטגוריה חברתית המוגדרת כקטגוריית שוליים (הוניידה גאנם על אינטלקטואלים פלסטינים, וחנה יבלונקה על מזרחים והשואה), או מציעים חקירה היסטורית של התהליך שכוון את הקטגוריות האלה (עזיזה כוזם על מזרחים ואשכנזים, ואסתר מאיר-גליצנשטיין על יוצאי עיראק). קבוצת הספרים השנייה עוסקת בניתוח הצד הממסדי המייצר את ההבחנות האתניות והתרבותיות בין קבוצות בחברה בישראל. ספרים אלו מתמקדים בניתוח פעילותם של מפלגות השלטון (אליעזר דון-יחיא על חינוך עולים), מוסדות העירייה (תמי רוז על ילדים עזובים בתל אביב), הממסד הפסיכיאטרי (רקפת ולשיק) או המוסדות הציוניים (נגה קדמן). הקבוצה השלישית עוסקת בבעיית אי השוויון ובשאלת הזהות הישראלית דרך ניתוח שדה מערכתית: מערכת הבריאות (דני פילק), מערכת החינוך (יוסי שביט, ריצ'רד ארום ואדם גמורן) ומערכת המשפט (מנחם מאוטנר).

כמו כן, אנו פותחים במסורת חדשה שבה נציג כמה נקודות מבט על אותו הספר, אם דרך בקשת סקירות מחוקרים שונים ואם דרך נתינת אפשרות למחבר להשיב על סקירת ספרו. במדור הנוכחי בחרנו לבקש מכמה חוקרים שיסקרו את ספרה של חנה יבלונקה על המזרחים והשואה. נושא זה, שלא נחקר כראוי עד היום, עורר דיון ותגובות רבות, ולכן בחרנו להציג שתי ביקורות על הספר שמעניקות יחד מבט מורכב על מקומם של המזרחים בשיח הישראלי.

מיכל פגיס ושלמה פישר, עורכי מדור ספרים